

TALLINNA EHITUSKOOL

Mööblirestauraatori eriala

PORTFOLIO

Ilona Saluveer

MR22_ps

Juhendajad: Sven Aunaste

Margus Sildre

2024

Sisukord

Pehme polstriga historitsistlik leentool	2
Puidu lõiketöötlemine	18
1. Plommimine ja väiksemad puiduparandused	18
2. Proteesimine	20
3. Puidulõige	23
4. Spoonimine	25
5. Intarsia	27
Puitpindade viimistlemine	28
1. Peitsimine	28
2. Linaõliga katmine	28
3. Vahaga katmine	29
4. Shellakiga katmine	30
5. Poolpoleer	31
6. Õlivärv	31
7. Muldvärv	32
Mööblieseme osandamine ja koostamine	32
Polsterdamine	33
1. Kõva polster	33
2. Poolpehme polster	34
Juurdelõikus ja õmblemine	35
Mööblieseme ettevalmistus transpordiks	35
Tehtud töid	36
Säilitus- ja hooldusjuhend	38

PEHME POLSTRIGA HISTORITSISTLIK LEENTOOL (LÕPUTÖÖ)

Üldandmed

Nimetus: pehme polstriga historitsistlik leentool

Päritolu: Eesti

Valmistamise aasta: tõenäoliselt 20. sajandi esimene pool; muuseumide andmebaasist (www.muis.ee) leiab Saaremaa Muuseumis oleva samalaadse tooli, mille juurde on dateeringuks märgitud enne 1940ndat aastat. Tooli iseloomulike tunnuste põhjal – leenil olev trofee, kroon, kanneleeritud treijalad, mille ülaosa jala ja sarja ühenduskohas on dekoreeritud rosetiga – võiks selle stiililiselt paigutada historitsismi alla.

Valmistaja: teadmata

Materjal: puit (kask), tekstiil (nelja vedruga polster)

Viimistlus: peits ja lakk

Tehnikad: leenil nikerdatud ja treitud detailid, esijalad treitud-nikerdatud, puidulõige (trofee ja kroon leenil, rosetid esijalgadel), kanneleeritud esijalad, kõva servaga polster, peitsitud, lakitud

Mõõtmed: kõrgus 947 mm, laius 420 mm, sügavus 420 mm

Omanik: Margus Sildre, Sven Aunaste

Restaureerija: Ilona Saluveer

Juhendaja: Sven Aunaste, Margus Sildre

Tööde algus: november 2023

Tööde lõpp: mai 2024

Eseme legend

Viiest toolist koosnev toolikomplekt jõudis omanikeni kingitusena. Selle konkreetse toolikomplekti ajaloost ei ole midagi teada. Sarnases stiilis toolid on muuseumide andmebaasi järgi olemas Saaremaa Muuseumis (<https://www.muis.ee/museaalview/286151>), mille kohta saatis Maria Lepik ka muuseumile päringu, kuid vastust ei ole veel saanud. Samasugused nagu Saaremaal, rotangpõhjaga toolid, on ka Raikküla mõisas. Saaremaa ja Raikküla toolidel on samasugune leeniosa kui selles töös restaureeritud toolil, erineb vaid trofee alumine osa; samuti võib märgata erinevusi treitud esijalgades. Maria Lepik üritas olemasolevate rotangpõhjaga toolide kohta saada rohkem infot ka Raikküla mõisast, kuid paraku jäi seegi pärimine täpsemate vastusteta.

Eseme seisundi kirjeldus

- Tool ei ole kasutuskõlblik.
- Minuni jõudis kõnealune tool juba osandatuna.
- Tapid on lahti või katki, tagumiste jalgade otsad tugevalt pehkinud, mõlemad esijalad hävinud, esisari hävinud, vasak küljesari tugevalt kulunud, liimitud iludetailidest puuduvad nikerddetailid seljatoe piidal, ülemisel põikpuul ja treitud nupud ülemisel põikpuul.
- Polster puudu täielikult
- Viimistlus on osaliselt säilinud.

Ideaalseisundi määramine

Eesmärk on tool uuesti kasutusele võtta.

Restaureerimisplaan

1. Tooliosad puhastada, tuvastada viimistlus.
2. Asendada-parandada puuduvad ja katkised tapikeeled; liimida lahtised detailid.
3. Treida puuduvad nupud, valmistada puuduvad nikerddetailid; teha puidulõige uutele jalgadele.
4. Valmistada uued polstriklotsid.
5. Kanda toolile peits, krunt ja šellak.
6. Taastada kõva servaga polster.

Restaureerimisülesanne, töökaik ja -vahendid

1. Ettevalmistus

Tools seisundi hindamine, pildistamine, kirjeldamine, mõõtmine. (Töövahendid: paber, kirjutusvahend, fotoaparaat, mõõdulint, joonlaud)

Pildil tool enne restaureerimist:

2. Tooli osandamine

Minuni jõudis kõnealune tool juba osandatuna.

3. Viimistluse tuvastamine ja detailide puhastamine

Juba osandatud toolitükid olid minuni jõudes juba puhastatud suuremast mustusest. Šellaki tuvastamiseks puhastasin väikest lakitud pinda, märkamatus kohas, piiritusega.

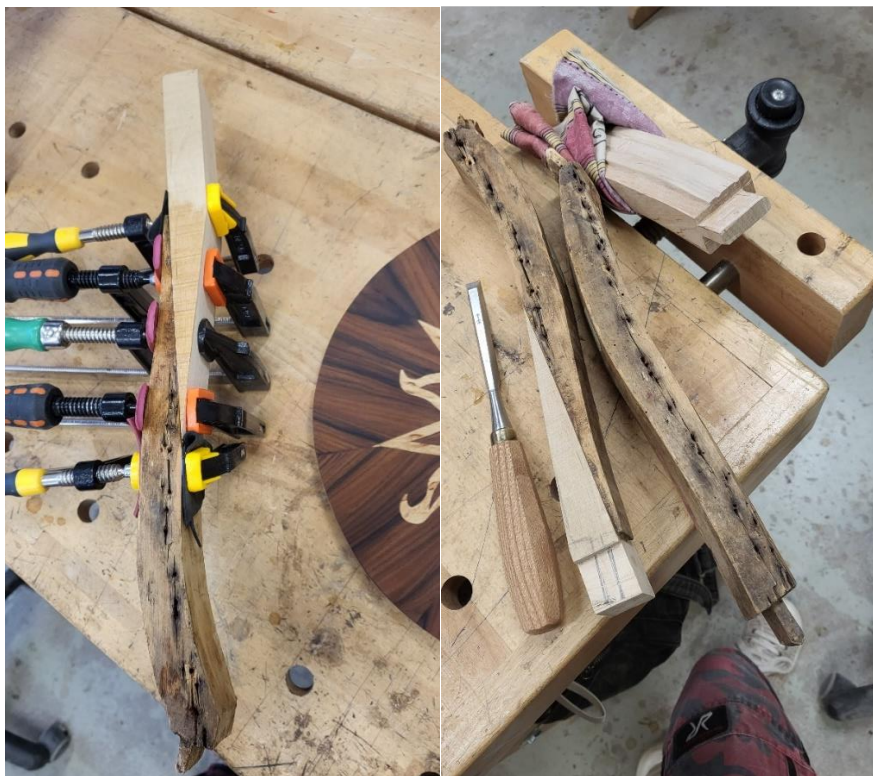
(Töövahendid: puuvillased lapid, piiritus)

4. Puitosade parandamine ja asendamine

4.1 Asendasin ühe koitanud tapikeele ja pieteldasin uuel esisarjal tapikeeled parajaks.

Parem küljesari oli nadis seisus, esisarja poolne tapikeel vajas asendamist. Lõikasin Jaapani saega ussitanud osa ära, lõikasin sobivast kasepuidu tükist proteesi tüki ning liimisin kondiliimiga paika, siis petlitega lõikasin uue tapikeele valmis.

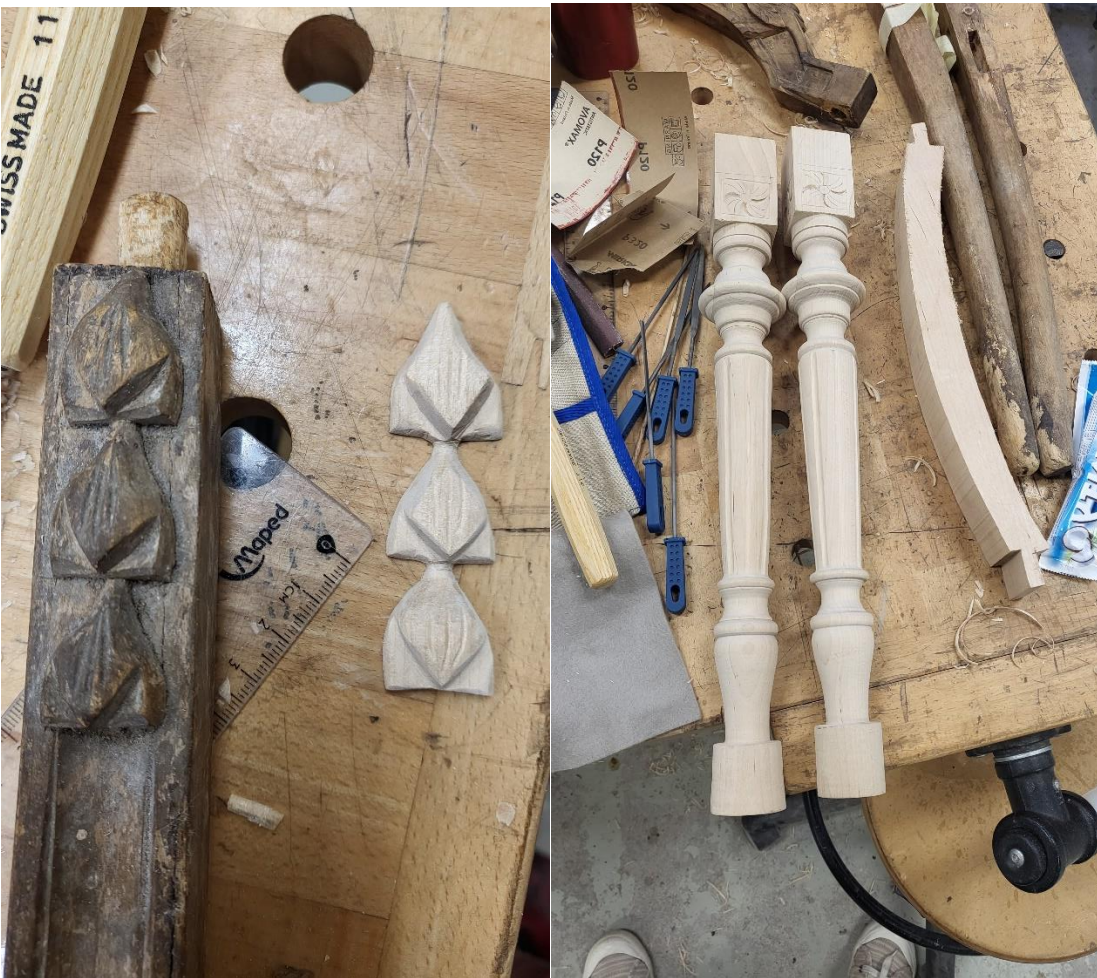
(Töövahendid: tislripink, peitel, Jaapani saag, kondiliim, pintsel, pitskruvid, vilt pehmeduseks, kasepuit uue tapikeele jaoks)

4.2 Toolil puudusid nikerddetailid paremal seljatoel ja seljatoe piidal. Lisaks tuli teha puidulõige uuele esisarjale ja jalgadele ning kannelüürid uutele treitud jalgadele.

(Töövahendid: kasepuit toorikute valmistamiseks, paber, pliats, puiduliim toorikute kinnitamiseks alusele, alus, peitlid, pitskruvid, lihvpaber (nr 180, 240, 320))

4.3 Toolil puudusid treitud nupud seljatoe ülemisel põikpuul. Nuppude valmistamiseks võtsin mõõdu eelnevalt kooliõe poolt restaureeritud samasuguselt toolilt.

(Töövahendid: nihik, pliats, joonlaud, paber, pitskruvid, kasepuit toorikute valmistamiseks, saepink materjali servamiseks, rihthövel materjali hõveldamiseks, lintlihvija, treipink, treipeitlid, lihvpaber (nr 180, 240, 320))

4.4 Ülemisel põikpuul oli oksakohale kuivanud näotu pragu, mille peiteldasin plommile parajaks ning täitsin sobiliku kasetükiga. (Töövahendid: tiseripink, peitlid, kondiliim, pitskruvid, kumm pehmenduseks, lihvpaber 320)

4.5 Tooli tagajala otsad olid samuti tugevalt ussitanud ning otsustasin need samuti ära proteesida. Lõikasin kahjustatud osa Jaapani käsisaega ära, valmistasin kasepuidust sobivad tükid ning liimisin need kondiliimiga tooli jalgade külge ning vormisin petlite ning lihvpaberiga õigeks. (Töövahendid: Jaapani käsisaag, lintlihvija, lihvpaberid (120 ja 320), tislari tööpink, kondiliim, pitskruvid, kumm pehmeduseks, peitlid)

4.6 Tagumised nurgaklotsid olid säilinud ja neid sai uuesti kasutada, esimesed nurgaklotsid ning polstriklotsid oli tarvis uued valmistada. Sobivad kaseklotsid said õige kuju peitlite, lintsae ja lintlihvija abil. Pildid nurga- ja polstriklotside tegemisest puuduvad; alloleval pildil on näha monteeritud toolile juba paigaldatud nurgaklotsid ja polstriklotsid.

(Töövahendid: kasepuidu tükid, joonlaud, pliiaats, peitlid, lintsaa, lintlihvija, lihvpaber (150), pitskruvid)

5. Puitosade kokkupanek

Vigade vältimiseks panin tooli kokku etapiti: kõigepealt liimisin kokku esijalad ja esisarja, seejärel seljatoe ja kõige viimasena ühendasin küljesarjadega tooli esi- ja tagaosa.

(Töövahendid: kondiliim, pintsel, tislripink, pitskruvid, vilt pehmenamiseks; kruvid ja akutrell nurga- ja polstriklotside paigaldamiseks)

6. Viimistlemine

Peitsviimistlus, õliviimistlus, šellakviimistlus.

Enne viimistlemist käisin uued detailid üle vanutajaga.

Viimistlemine:

- 1 kiht peitsi, kandsin peale svammiga

- krunt, kandsin peale puuvillase lapiga
- 3 kihti vahavaba shellakit

Väiksemad praod täitsin sobivat tooni vahapulkadega, plekid katsin paranduspliatsitega.

(Töövahendid: puidupahtel, vanutaja, peits (hele pähkel, Herdins nr 75, pulber lahjendatud 0,5 liitri veega), krunt, šellak (vahavaba, 10%), pintsel, puuvillane lapp, vahapulgad, paranduspliatsid)

Pilt peale vanutit ja peale peitsikihi peale kandmist:

7. Polstri taastamine

Kõva servaga polstri tegemiseks alustasin sadulavöö paigaldamisest toolile (naelte ja klambritega).

Seejärel õmblesin sadulavöödele tamsaga neli vedru; vedrud sidusin, seotud vedrud katsin tiheda koega džuuatriidega ja õmblesin vedrud džuuatriide külge. Seejärel õmblesin tihiniidid, katsin meriheinaga, selle peale paigaldasin hõreda koega džuuatriide, mille õmblesin läbi siiminguga kasutades topeltpitsnõela.

Õmblesin kandi, ühtlustasin meriheinaga, katsin vatiiniga, mille peale tõmbasin omakorda puuvillriide (e mitkali). Viimasena panin peale katteriide ja liimiga ilupaela.

(Töövahendid: sadulavöö, pinguti, polstrinaelad, haamer, klambrid, klambripüstol, naelatangid, käärid, 4 vedru, sidumiskoõr, džuutriie, tamsa, siiming, kõver polstrinoel, topeltpitsnoel, merihein, vatiin, puuvillriie, katterrie, ilupael, tekstiililiim Bison)

Valmis tool:

8. Soovitused pakkimiseks, transpordiks ja edaspidiseks hoolduseks

Kuna kile võib šellakviimistlust kahjustada (eriti sooja ilmaga), tuleb šellakiga kaetud mööbel pakkida esmalt puhta lina sisse ja seejärel katta kilega, et kaitsta viimistlust niiskuse eest.

Mööblieset ei tohi jätta kile sisse liiga kauaks, sest kile alla võib koguneda niiskus, mis šellakiga kaetud pinda kahjustab. Transportimiseks tuleb eseme küljed katta pehmendusega – selleks sobivad näiteks mullikile, paksem vilt, villane riie vms. Transportimisel sõidukis tuleb kanda hoolt selle eest, et mööbliese oleks kindlalt paigal ega hõõrduks tugevate pindade vastu.

Šellakviimistlus ei talu niiskust ja kuumust ning seepärast tuleb sellega kaetud mööblieset kaitsta soojusallikate, otsese päikesevalguse ja liigse niiskuse eest (nt ei ole soovitatav panna küttekolde kõrvale ja akna alla päikese kätte). Kuna šellak piiritusega lahustub, tuleb ka alkohol sellega kaetud mööblit eemal hoida. Puhastamiseks kasutada kuiva pehmet lappi, polstril kasutada samuti kuivpuhastust.

Šellakiga lakitud mööblit võib umbes kord aastas värskendada vahaga, mis parandab ka pinna kulumiskindlust. Kasutamisel tekkinud kriime-täkke saab parandada sobivat tooni paranduspliatsitega. Pikema aja möödudes on soovitatav lasta mööbel üle vaadata spetsialistil ja vajaduse korral šellakviimistlust värskendada.

9. Kulutabel

Töö	Tunnid	Hind (eurodes)	Töövahendid ja materjalid	Kogused	Hind (eurodes)
Ettevalmistus: tooli seisundi hindamine, pildistamine, kirjeldamine, mõõtmine	1	5	Paber, kirjutusvahend, fotoaparaat, mõõdulint, joonlaud		
Tapikeelte asendamine, katkiste detailide liimimine	7	7	kondiliim, tislripink, peitel, Jaapani saag, pintsel, maalinuga, pitskruvid, vilt pehmenduseks, kasepuit, kasespoonist parandustükid, nõör		1

Eskiisi tegemine nuppudele	0.5	2.5	Paber, pliiats, joonlaud, nihik		
Nuppude tooriku ettevalmistamine ja nuppude treimine	5,5	55	Kasepuit, saepink, rihthöövel, paksusmasin, käsihöövel, treipink, treipeitlid, lihvpaber		1
Nikerddetailide toorikute ettevalmistamine ja iludetailide peiteldamine	6	60	Kasepuit, lintsaag, jõhvsaa, paber, pliiats, alus toorikute kinnitamiseks, puiduliim B3, lihvpaber, tiseripink, pitskruvid, peitlid		1
Puidulõige ja kannelüürid uuele jalale	3	30	Tiseripink, nihik, pliiats, peitlid		
Nurga- ja polstriklotside tegemine ja paigaldamine	3	30	Kasepuit, lintsaag, lintlihvija, puiduliim B3, kruvid, pitskruvid		1
Puitosade kokkupanek	3	30	kondiliim, pitskruvid, koormarihm, pehmendused		1
Viimistlemine	7	70	Vanutaja Peits Krunn Šellak Puidupahtel, maalinuga, svamm, pintsel,	0,05 l 0,1 l 0,2 l 0,3 l	1 0,5 5
			puuvillane lapp, vahapulgad, paranduspliiatsid		

Uue polstri tegemine	25	250	Sadulavöö Vedrud Sidumisnõör Hõre džuutriie Tihe džuutriie Tamsa Merihein Hobusejõhv Vatiin Puuvillriie Katteriie Ilupael Pinguti, polstrinaelad, haamer, klambrid, klambripüstol, naelatangid, käärid, kõver nõel, topeltpitsnõel, prüül	2 m 4 tk 0,1 rulli 0,7 m ² 0,7 m ² 0,5 rulli 1 kg 0,5 kg 0,7 m ² 0,7 m ² 0,6 m ² 2 m	2,5 10 2,5 1,5 2,5 8 5 15 2 2 18 4
Kokku	61	539,5			84,5

Puidu lõiketöötlemine

1 . Plommimine ja väiksemad puiduparandused

Männipuidust laegas oli ajaga sääraselt kokku kuivanud, et kaane keskele oli tekkinud läbiv pragu, mille täitsin paksemate männispoonide tükidega.

Rootsi kuue jalaga kiiktool- paremal käsitoel oli näotu pragu, mille kohendaasin peitliga parajamaks ning plommisin sobiva kasepuu tükiga.

Funk radiolaud- Liimisin nahaliimiga kokku lauajala ja lauaplaadi praod, täites suuremad praod spoonitükkidega.

○

2. Proteesimine

Männipuidust laeka kaas oli ajaga oma aluskastile väikeseks jäänud. Kinnises asendis ei ulatunud kaane esikülg alumise esiküljega kohakuti. Ehitasin kihthaaval kaanele voluumi juurde, lisades paksu männispoon.

Rootsi kuuejalgsel kiiktoolil olid pooled seljatoe tugipulgad murdunud, peenemad sai kondiliimiga suurema vaevata tagasi kokku liimida, kuid äärmistel olid murdunud otsad sääraselt tapipesadesse kinni liimunud, et neid sealt enam tervetena kätte ei saanudki. Vasakpoolse tugipulga parandasin sirge lõikega, valmistades uue tapiotsa ja liimides selle kondiliimiga, kasutades tugevduseks puidutüüblit. Parempoolse tugipulga murdepind oli nii suur, et üritades päästa võimalikult palju originaalist, valmistasin murdekohaga sobiva proteestüki, mille liimisin kohale kondiliimiga.

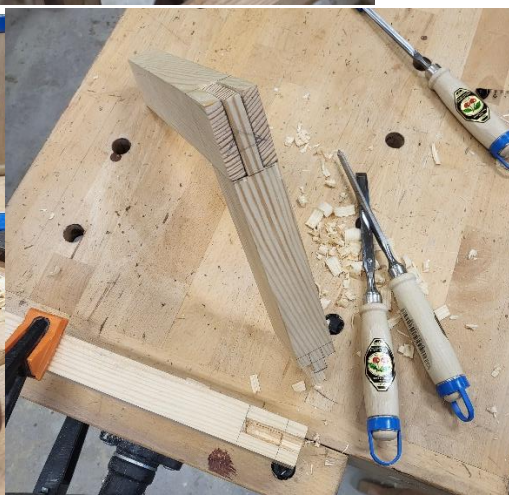
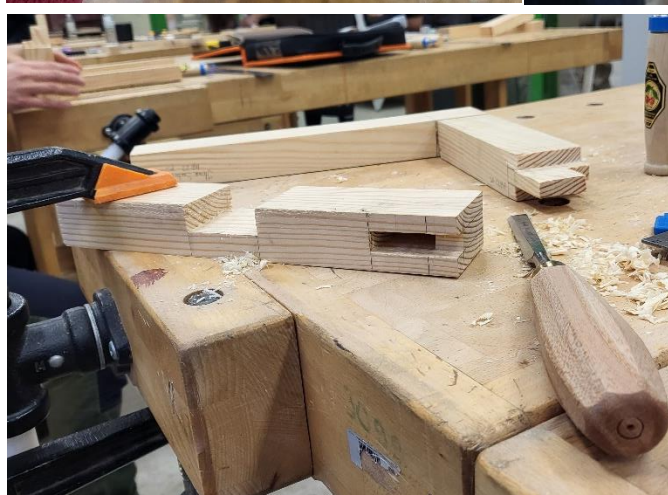
○

Itaalia praktikal sai parandatud väikese kapikese putukakahjustustega jalad.

3. Puidulõige

Mõned käsitsi valminud tapid

○

Lintsae ja lintlihviija abil valminud silumisklots

Peitlitega valmistatud rosett ning kausike

○

4. Spoonimine

Spoonisärk- männipuidust laegas sai täielikult kaetud uue mahagoni spooniga.

Spoonimine- koolitööna valmis kaheksast eri puiduliigi spoonidest kokku lõigatud puiduliikide näidis

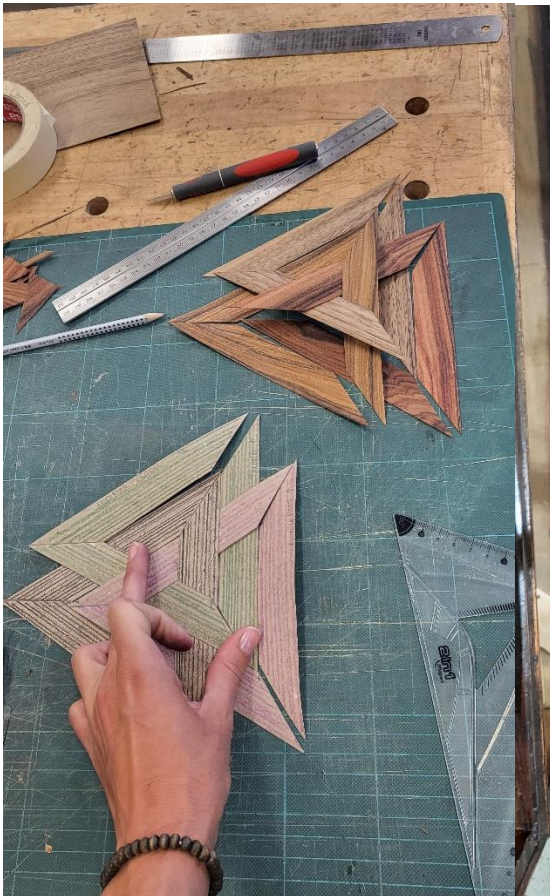

○

Funk stiilis raadiolaud vajas mitmeid spooniparandusi, tammespooni tükidele sai intarsianooga parajad pesad valmistatud ning nahaliimiga parandus spoonitükid paika liimitud.

5. Intarsia

○

Puitpindade viimistlemine

1. Peitsimine

Funk raadiolaud sai kaetud vesipeitsiga Herdins 75, hele pähkel, kolm kihti, kasutades pintslit ja svammi.

2. Linaõliga katmine

Krunt-viimistlusega sai piirdunud järgmiste esemete puhul

3. Vahaga katmine

Mesilasvahaga sai lõpetatud šellakiga kaetud pindade viimistlus järgnevate esemete puhul, et mahendada ja ühtlustada läikesära.

4. Shellakiga katmine

Järgnevad mõned näited erinevatest esemetest, mis on shellakiga kaetud. Kasutatud on nii pintslit, lappi kui ka svammi.

5. Poolpoleer

6. Õlivärv

Kuuejalgsel Rootsikal kiihtoolil värviparandused said tehtud õlivärviga (Ivory Black), peenikese pintsliga sai hiljem kantud peale valged jooned, samuti õlivärviga, seljatoe tugipulkadele ning käsitugedele. Kui tool sai peale värvimist kaetud shellakiga (Lemon), ühtlustus uus ja vana valge joon ning tulemus jäi loomulik.

7. Muldvärv

Muldvärviga sai kaetud vedrupolstri proovitöö

Mööblieseme osandamine ja koostamine

Kuue jalaga Rootsi kiiktooli pooled tugipulgad olid murdunud ja tooli ülemine osa tuli osandada, osandamiseks sai kasutatud kahepoolset pitskruvi, aurutit ja toorest jõudu. Kõik detailid said märgistatud, tapipesad puhastatud, tugipulgad parandatud ning kondiliimi, pitskruvide ning koormarihma abil tagasi koostatud.

Polsterdamine

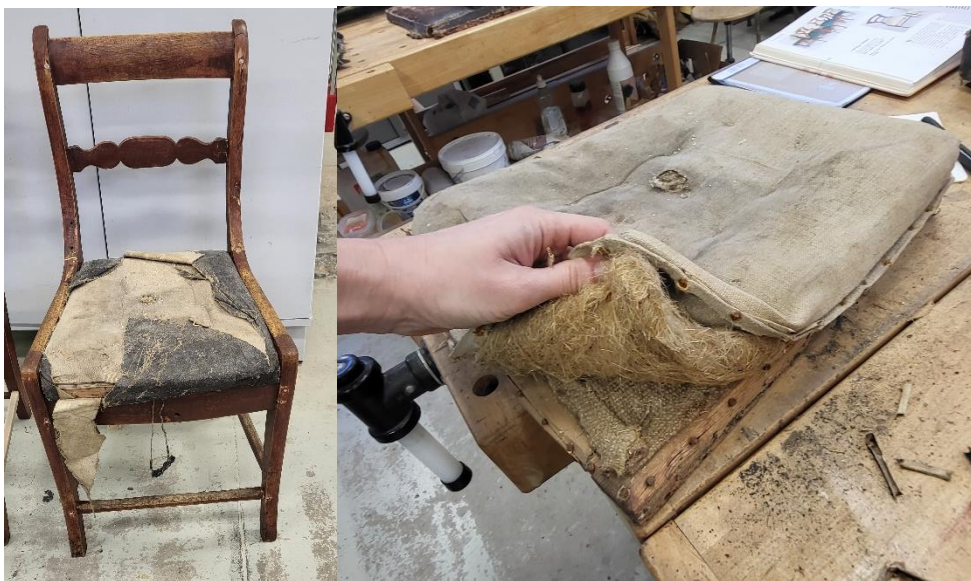
1. Kõva polster

Kõva polstri kooli proovitöö.

2 . Poolpehme polster

Biedermaier tooli aegu näinud poolpehme polster sai uue elu.

Juurdelõikus ja õmblemine

Juurdelõikuse ja õmblemise tööproovid

Mööblieseme ettevalmistus transpordiks

Enne transporti puhastan kõik pinnad.

Õrnamatele puitosadele (puidulõiked, väljaulatuvad osad, jalaotsad) asetan papist toed ja/või pakendinurgad, jalaotstele valmistan kaitsed.

Kaitsen kõik puitpinnad puuvillase riide ja/või pakkekilega.

Transportimisel asetan eseme pehmendusele (tekk, poroloon vms) ja eraldan ka teistest koos transporditavatest esemetest.

Tehtud töid

Funk stiilis raadiolaud

Rootsi kuue jalaga kiiktool

Männipuidust laegas

Säilitus- ja hooldusjuhend

Kuna kile võib šellakviimistlust kahjustada (eriti sooja ilmaga), tuleb šellakiga kaetud mööbel pakkida esmalt puhta lina sisse ja seejärel katta kilega, et kaitsta viimistlust niiskuse eest.

Mööblieset ei tohi jätta kile sisse liiga kauaks, sest kile alla võib koguneda niiskus, mis šellakiga kaetud pinda kahjustab. Transportimiseks tuleb eseme küljed katta pehmendusega – selleks sobivad näiteks mullikile, paksem vilt, villane riie vms. Transportimisel sõidukis tuleb kanda hoolt selle eest, et mööbliese oleks kindlalt paigal ega hõõrduks tugevate pindade vastu.

Šellakviimistlus ei talu niiskust ja kuumust ning seepärast tuleb sellega kaetud mööblieset kaitsta soojusallikate, otsese päikesevalguse ja liigse niiskuse eest (nt ei ole soovitatav panna küttekolde kõrvale ja akna alla päikese kätte). Kuna šellak piiritusega lahustub, tuleb ka alkohol sellega kaetud mööblit eemal hoida. Puhastamiseks kasutada kuiva pehmet lappi, polstril kasutada samuti kuivpuhastust.

Eset tuleb hoida kuivas ruumis, kus ei esine suuri temperatuuri kõikumisi.

Soovitatav on hoida pikaajase otsese päikese eest kaitstuna ja kasutada mööblikatteid.

Puitpinnad võivad kahjustuda kuumade, märgade ja/või teravate esemete toetamisel neile või löökide tagajärjel. Viimistluskihi vigastusi soovitan lasta parandada selle ala spetsialistil. Viimistluskihi paremaks säilimiseks võib puitosad katta mööblivahaga ja seda regulaarselt korrata.

Kuupäev: 30.05.2024